

Милан Шипка, Иван Клајн
ИМЕ МОЈЕ И ТВОЈЕ

Л И Н Г В И С Т И Ч К Е Е Д И Ц И Ј Е

Едиција ПОПУЛАРНА ЛИНГВИСТИКА

Књига 6

Уредник

Зоран Колунџија

Милан Шипка
Иван Клајн

ИМЕ МОЈЕ И ТВОЈЕ

ПРОМЕТЕЈ
Нови Сад

САДРЖАЈ

ПРЕДГОВОР	7
NOMEN EST OMEN	9
РАЗНИ ЛЈУДИ – РАЗНА ИМЕНА	15
ДОМАЋА (СЛОВЕНСКА) ИМЕНА	21
Заштитна имена	25
ИМЕНА СТРАНОГ ПОРЕКЛА	27
Календарска имена	29
Остала сакрална имена	30
Апелативи према сакралним именима	34
Остали апелативи према личним именима	35
<i>Бојкоџи и линч</i>	35
<i>Рендџен</i>	35
<i>Калашњиков</i>	36
<i>Туйољев</i>	36
<i>Тесла, хери, њуџин, њаскал</i>	37
Грчка имена	38
Латинска имена	40
Оријентална имена	46
Имена по познатим личностима	50
Индијанска имена	53
Прилагођавање страних имена	55

ИМЕНА ОДМИЛА	57
НЕОБИЧНА ИМЕНА	61
Једна особа – више имена	63
Имењаци с различитим именима	66
Средње слово	69
Псеудоними (лажна имена)	71
Оскар	74
Стефан	77
Трикампеон	78
Мушко или женско	79
МЕЊАЊЕ ИМЕНА	81
Насилне промене	84
Превођење имена	87
Имена папа	90
Избор имена у Српској православној цркви	97
Најчешћа преведена и изведена српска имена	101
РЕГИСТАР ОБРАЂЕНИХ ИМЕНА	157
ИЗВОРИ И ЛИТЕРАТУРА	192

ПРЕДГОВОР

Ова је књига последње дело Милана Шипке и наша плодна и пријатељска сарадња налаже овом приликом неколико реченица.

Почетак сарадње са проф. др Миланом Шипком и покретање Прометејеве едиције са лингвистичким издањима почели су 1988. године, а пуни замах овај део издавачког посла добио је 2003. кад се нашем малом тиму прикључио академик Иван Клајн и кад смо покренули израду ВЕЛИКОГ РЕЧНИКА СТРАНИХ РЕЧИ И ИЗРАЗА. Импресиван резултат је остварен и књиге које популаришу језичку културу и вредна језичка лексикографска издања ушла су у многа домаћинства, школе, установе... Покретац свих идеја и послова био је неуморни Милан Шипка, па је тако и са овом књигом. Дуго је размишљао како да се направи добра и популарна књига о именима и онда се сетио да је његов пријатељ Иван Клајн имао рубрику у *Полиџикином забавнику* где је писао о занимљивим именима, а ти сабрани текстови изашли су у посебној Клајновој књизи ЗАНИМЉИВА ИМЕНА. Шипка је користећи тај Клајнов материјал као полазиште писао своје прилоге који употпуњују причу о именима.

Остали смо без доброг човека и незамењивог лингвисте који је својим радом задужио српски народ.

Милан Шипка је био мој ненадокнадиви саветник, несебичан и незлобив, увек спреман да помогне и на томе му остајем вечно захвалан.

Зоран Колунџија

NOMEN EST OMEN

Име моје и њвоје у љубави сјоје.
(Из ђачких споменара)

Сваки човек има своје, властито, лично име, име које само њему припада. Чак и кад се два човека зову исто, то ипак није исто, јер сваки од те двојице који имају једнако име (било да је Павле, Горан или Зоран) осећа то име као своје, готово као део самога себе и свога бића. И само се на то име одазива кад га позову или прозову, под тим именом води се у матичним књигама рођених, у школским дневницима, личним исправама; то име стоји на његовим уверењима и дипломама, на насловним страницама књига које је он написао.

Деси се тако: роде се близанци – браћа или сестре – личе једно на друго као јаје јајету, ни рођена их мајка често не може распознати. Али они се ипак разликују: то су два детета и имају своја посебна имена. Тако је Предраг – Предраг, а Ненад – Ненад, Сања није Тања, а Тања – Сања (Сања је, рецимо, она којој су ставили црвену траку око руке – да се по њој распознаје, да је случајно не замене са сестром близнакињом).

Име је у животу човековом веома важно. Оно је тесно везано за онога који га носи. И кад човек умре,

кад га сасвим нестане, остаје његово име и по њему га пријатељи и познаници спомињу.

Нека су, рекло би се, вечна и трају стотинама година као и дело људи које обележавају. Таква су имена: *Сократ*, *Платон*, *Аристотел*, *Микеланђело*, *Рафаел*, *Клеопатра*, *Цезар* и др. Зато се за некога ко успе у животу кад учини нешто значајно, корисно и трајно у науци, уметности и сл., нешто што ће и иза њега остати да живи, каже: *стјекао је име*. Ако жели да изрази своје мишљење, или свој став, човек каже да говори у *своје име*. И труди се онда да неком ружном речју или поступком *не укаља своје име*, што значи да не осрамоти самога себе. Јер иза сваког имена стоји – он као личност.

У заосталим крајевима, у народу, верује се чак да је име неодвојиви део особе којој припада, да су име и душа човекова једно. Зато се у примитивним срединама верује да се човек може урећи („опчинити“) ако се урекне његово име. Отуда и скривање имена новорођенчади – чак и до годину дана по рођењу. Да би се сакрила права имена од „злих духова“ и „урока“, деци се надевају друга имена, или их (као у Хомољу, у Србији) називају *Маче*, *Миче*, *Диче* и сл.

У неким афричким и америчким индијанским племенима људи читав живот носе двострука имена: једно јавно и једно тајно. Тајно је име право и оно се крије од „злих духова“. У неким крајевима, опет, сматрају да странцу не треба казати лично име, јер верују да би их он могао тако потчинити својој вољи и нане-

ти им какво зло. Понегде се, вероватно ради избегавања урока, имена у току живота мењају – чак и по неколико пута. Тако се, на пример, у источној Азији (у неким деловима Кине) задржао обичај да се дају три имена: „млечно“ (при рођењу), „школско“ (кад дете пође у школу) и „женидбено“ (приликом женидбе или у пунолетству).

Повезивање човека и његове природе с именом, изражено је у латинској изреци *Nomen est omen* – име је знак, што значи: онакав си, или онакав ћеш бити, какво ти је име. Отуда и различити обичаји о којима смо говорили, па и критеријуми избора овога или онога имена новорођенчади.

Да је „име знак“ и да се идентификује симболично са особом која га носи, показује и мото ове књиге, јер „име моје и твоје у љубави стоје“ значи, у ствари: ја и ти стојимо у љубави, тј. ја и ти се волимо.

РАЗНИ ЛЈУДИ – РАЗНА ИМЕНА

Колико има имена на свету, тешко је рећи. Јер сваки народ, па и припадници неких од религија (хришћанства, ислама др.), имају своја имена и начин на који их стварају, надевају деци и даље преносе новим поколењима.

Пре појаве монотеистичких религија (мојсијевске, хришћанства и ислама), многи људи су углавном носили имена везана за паганска божанства, или за одређене биљке и животиње, као симболи лепоте и снаге. Тако је било код већине индоевропских народа, па и старих Словена.

Кад се појавила јеврејска религија, та стара имена почела су се губити и замењивати јеврејским, или су се задржавала постојећа имена. Нека од тих нових имена преузели су касније хришћани (као *Аврам*, *Давид*, *Данило*, *Илија*, по личностима из Старог завета, женска имена *Ана*, *Ева*, *Сара* и још нека која и данас постоје). Оснивач хришћанства звао се хебрејским именом Јехошуа, што је преко грчког *Iēsous* дало наше *Исус*, а постао је познат под надимком *Христос*, што на грчком значи „Помазани“. И у време хришћанства стара имена замењивана су но-

вим, хришћанским, која су претежно грчког и римског порекла.

Данас су имена која се надевају деци много разноликија и по пореклу и по значењу. При томе се они који их бирају труде да пронађу што лепше, што звучније и што необичније име, а мање обраћају пажњу на њихово порекло. Раније, међутим, није било тако, а није тако свугде ни данас. У разним крајевима постојали су, и још постоје, различити обичаји у вези са избором и надевањем имена. Уз те обичаје везани су и верски обреди, а уз сам чин надевања имена уткана су разна народна веровања и празноверја, уткане су жеље, наде, стрепње и страховања детињих родитеља.

Један од најстаријих обичаја, који се задржао и до данас, био је чување имена у породици. Тако би, рецимо, најстарији син добијао име свога деде (очева оца), а млађи, други по реду, име другог деде (мајчина оца). Осталој деци могла су се надевати друкчија имена, или су добијали имена својих кумова, кума, рођака или пријатеља.

У многим нашим крајевима био је раширен обичај давања тзв. календарских имена, тј. имена светаца из црквених календара, што показује да је и сама црква подржавала, па и подстицала или чак условљавала такав обичај.

Име је могло настати и из сујеверја, као начин да се њиме спречи нека неугодност која би се носиоцу таквих имена, па и његовим родитељима, могла де-

сити, или се дешава. У нас има доста личних имена узетих од животиња и биљака у чију су симболичну и заштитну моћ људи веровали.

О свему томе биће опширније речи нешто касније.